

Носенко Марія Артемівна

курсант IV курсу

факультету підготовки фахівців

для органів досудового розслідування

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Черняк Наталія Петрівна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального процесу

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОЦЕСУ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Одним із ключових елементів кримінального процесу є етап доказування. Законодавець розкрив поняття доказування у ч.2 ст. 91 Кримінальному процесуальному кодексі (далі – КПК) України тим самим зазначивши, що це діяльність, яка здійснюється у встановленому законом порядку та полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження [1]. Попри закріплення даного поняття та розкриття його значення у КПК України, теоретичні положення доказування й на сьогоднішній день досліджуються провідними науковцями для уникнення прогалин в процесі його проведення. Це зумовлено тим, що неправильне розуміння даного процесу та його застосування у практичній діяльності призводить до негативного впливу на повне, швидке та неупереджене розслідування, тим самим порушуючи одне із основних завдань кримінального провадження.

Досліджуючи процес доказування варто звернути увагу на розуміння його змісту. Так, наприклад, на думку Л.М. Лобойко, одним із варіантів його

розкриття є здійснювана в логічній і правовій формі частина кримінально-процесуальної діяльності органів досудового розслідування, суду і прокуратури, що виражається у висуванні версій, що стосуються системи юридично значущих обставин кримінального провадження, у збиранні, перевірці та оцінці доказів згідно відповідних версій, а також в обґрунтуванні достовірного висновку на досудовому слідстві про доведеність вини особи та його подальше обстоювання у судових стадіях процесу [2, с. 80].

Також С. Алексєєв вважає, що у широкому значенні доказування – це діяльність суб'єктів, що спрямована на встановлення за допомогою доказів істинності обставин справи. Автор даного поняття включає до нього збирання, перевірку й оцінювання доказів. А у вузькому розумінні науковець наголошує на тому, що це поняття варто розглядати як обґрунтування сформульованих доказів і заперечень, переконання в їхній істинності тих чи інших осіб [3, с. 247-248].

Необхідно зазначити, що закріплення змісту поняття доказування у КПК України дало змогу зрозуміти основні елементи даного процесу, що полягають у збиранні, оцінці та перевірці доказів. Першим етапом доказування є збирання доказів. Збирання доказів здійснюється сторонами кримінального провадження, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, згідно ст.93 КПК України [1]. На думку Л.Д. Удалової, збирання доказів - це діяльність, яка регулюється нормами КПК України, сторін кримінального провадження, потерпілих із виявлення, фіксації і пошуку відповідно до встановленого законом порядку, що мають значення для кримінального провадження, ідеальних та матеріальних слідів кримінального правопорушення або інших фактичних даних [4, с.105-106].

Сторона обвинувачення має низку способів збирання доказів та їх процесуальних джерел відповідно до ч.2 ст. 93 Кримінального процесуального кодексу України, а саме :

- 1) витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, організацій, установ та підприємств, фізичних та

службових осіб речей, документів, висновків експертів, відомостей, висновків ревізій та актів перевірок;

2) проведення негласних слідчих (розшукових) дій і слідчих (розшукових) дій ;

3) проведення інших процесуальних дій [1].

Також варто зауважити, що сторона захисту, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження містить перелік способів збирання доказів, які виражаються у ініціюванні проведення негласних слідчих (розшукових) дій, слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, отримання та витребування від органів місцевого самоврядування, органів державної влади, організацій, установ, підприємств, фізичних та службових осіб речей, відомостей, висновків експертів, копій документів, висновків ревізій, актів перевірок, а також здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання належних і допустимих доказів до суду [1].

Аналіз практичної діяльності, яка стосується етапу збирання доказів показав, що найбільш розповсюдженим способом збирання доказів є проведення слідчих (розшукових) дій. І також варто зазначити, що їх метою є не тільки збирання доказів, але й їх перевірка, яка відбувається під час процесу збирання необхідних доказів, що стосуються кримінального провадження.

Перевірка отриманих доказів є наступним елементом процесу доказування. Насамперед це діяльність прокурора, слідчого, дізнавача, суду, слідчого судді з ретельного, всебічного й об'єктивного визначення достовірності фактичних даних і доброякісності джерел їх отримання для правильного встановлення обставин кримінального провадження. Усі отримані докази підлягають шляхом зіставлення з іншими доказами та їх джерелами, аналізу, а також проведення нових або повторних слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій об'єктивній і всебічній перевірці. Варто зазначити на необхідності закріплення змісту даного елементу процесу доказування у чинному Кримінальному процесуальному кодексі України для уникнення

спірних питань щодо трактування елемента, що полягає у перевірці отриманих доказів.

Після зібрання та перевірки отриманих доказів слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд проводить оцінку доказів, що полягає у їх розумово-логічній діяльності, а саме у тому, що вони, керуючись законом, а також за своїм внутрішнім ставленням, яке повинно ґрунтуватися на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів - з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення. Дане поняття законодавець закріпив у ч. 1 ст. 94 Кримінального процесуального кодексу України, що дало змогу визначити, що оцінка доказів націлена на з'ясування обставин таких, як відношення зібраних фактичних даних до предмету доказування, достатність зібраних доказів для достовірного висновку про обставини, що становлять предмет доказування, а також наявність достовірної і повної інформації про вчинене кримінальне правопорушення у зібраних доказах [1] Оцінка доказів містить в собі два процеси, що полягають у аналізі і синтезі зібраної інформації. Необхідно аналізувати джерела доказів для виявлення їх законності, повноти і об'єктивності та зміст доказів для встановлення узгодженості доказів між собою.

Підсумовуючи вище вказане, варто зауважити, що Кримінальний процесуальний кодекс України хоча і містить положення щодо проведення процесу доказування, але потребує його вдосконалення. Попри закріплення основних елементів доказування, що полягають у збиранні, перевірці та оцінці доказів необхідно нормативно закріпити певні положення, для уникнення суперечностей щодо їх трактування та застосування у практичній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651%D0%B0-17> (дата звернення 25.09.2021)
2. Лобойко Л.М. Кримінально-процесуальне право. Курс лекцій: навчальний посібник. – К.: 2005. - 456 с.
3. Алексеев С.С. Проблемы теории права. Свердловск, 1973. Т. 2. 401 с.
4. Удалова Л.Д. Кримінальний процес України. Загальна частина: Підручник. – К.: 2005. – 152 с.